

Імператор Йосип II і його двадцятикрейцерові монети

Олександр Каглян (Київ)

Олександр Огуй (Чернівці)

Сергій Пивоваров (Чернівці)

The paper contains brief information about life and activity of Josef II, the emperor of the Holy Roman Empire and Austria. A brief catalogue of 20-kreuzer coins those were minted during his reign and were in circulation in West Ukraine (at that time under Austrian government) is presented. Prices of the catalogue are actual ones for the numismatic market of Ukraine in 1999.

An dieser Stelle wird das Leben und die Taetigkeit des Imperators des Heiligen Roemischen Reiches und der oesterreichischen Monarchie Josef II. kurz vorgestellt, sowie ein ausfuehrlicher Katalog der Muenzen im Wert von 20 Kreuzern fertiggestellt, die waehrend seiner Regierungszeit gepraeagt wurden und die auf dem Oesterreich unterstellten Territorium der Westukraine Ende des 18. Jahrhunderts im Umlauf waren, zu den in der Ukraine 1999 im Bereich der Numismatik festgesetzten Marktpreisen.

Йосип II, Божою милістю імператор Священної Римської імперії, король Германський, Єрусалимський, Угорський, Богемський, Галицький, Волинський, архієпископ Австрійський, князь Трансильванський, великий герцог Люксембургський, Лотарингський, герцог Бургундський, Брабантський, Міланський, герцог Мантуї, граф Фландрії, Тіролю, маркграф Бургау і Штирії.

Що сховано за цими титулами в легендах на монетах. Якщо звернутися до постаті Йосипа II, то це мужня талановита і освічена людина, яка все життя прагнула об'єднати досить розрізнені і неоднорідні габсбурзькі, австрійські володіння в одне ціле - єдину державу. Він, Йосип II, був дуже популярним серед простого народу. Його можна було бачити і за плугом в Богемії, і без належного почту подорожуючого Галичиною та Угорським королівством, про що свідчать випущені монетовидні срібні жетони. Він захоплювався військовою справою, хоч хорошим полководцем так і не став; міг зігнути підкову і складав різні проекти, що за своєю суттю далеко випереджали той час. Багато його реформ зазнали поразки. Але виходячи з тих небагатьох змін, що відбулися у володіннях, можна сказати про велич задумів імператора, який підкоряв інтереси Римської імперії інтересам Австрійської монархії, що особливо проявилось під час самостійного правління з кінця 1780 р. (з 1765 р. Йосип II - співправитель імперії). За життя Йосипа II було відмінено кріпацтво (1781 р.), обмежено владу церков-

них феодалів, зменшено кількість костьолів, відповідно зменшено церковний податок, що збирався з населення як на новоздобутих Галицьких землях, так і по всій території монархії, що спричинило опір князів церкви, а в Австрійських Нідерландах призвело до відкритої непокори. Найпрогресивнішою частиною фінансових реформ Йосипа II була спроба загального упорядкування земельних володінь і податків, що з них знімались. Було введено єдині суди для всіх верств населення, відмінено катування, а також обмежено застосування смертної кари, велика увага приділялась просвітницькій діяльності.

Такі самі спроби уніфікувати монетну систему ми бачимо і в карбуванні монет, особливо це добре видно на прикладі однієї з найпоширеніших монет того часу в Австрійській монархії - це монети в 20 крейцерів. Спочатку зникають позначення провінцій, потім літери монетних майстрів, далі обмежуються місцеві випуски монет окремих земель, однономінальні монети відрізняються хіба що буквою монетного двору, де відчеканено саму монету - всі написи і малюнки співпадали по всіх монетних дворах, особливо це стосується монет 1786-1790 рр.

Помер Йосип II 20 лютого 1790 р. у віці 49 років, передавши керування імперією своєму молодшому братові Леопольду Готтсакському (Леопольд II - 1790-1792 рр.).

Зображення Йосипа II, Божою милістю імператора Священної Римської імперії, короля Германського, Єрусалимського, Угорського, Богемського, Галицького, Волинського, архієпископа Австрійського, князя Трансильванського, великого герцога Люксембургського, Лотарингського, герцога Бургундського, Брабантського, Міланського, герцога Мантуї, графа Фландрії, Тіролю, маркграфу Бургау і Штирії на талерних монетах.

Міні-каталог 20-крейцерових монет (срібло, 583 проби діаметр 28 мм, вага 6,68 г). Австрійської монархії, імператор Йосип II (1765-1790 рр.)

Ціни дано в гривнях.

Стан монети
задовільний добрий відмінний

Спільне з матір'ю правління

1. Монетний двір (М.Д.) Відень (архікнязівство Австрія): А

Аверс (Av)1; Реверс (Rv)1.

1765 A	3	40	80
1768 A/C-K	3	40	80
1768-1772 A/IC-SK	2	20	40
1774 A/IC-SK	2	20	40
1774-1780 A/IC-FA	2	20	40
1767 A/IC-K	3	40	80
1778 A/IC-A	3	40	90
1766 A/IC-SK	3	40	90

2. М. Д. Прага (королівство Богемія): С

Av1, Rv1

1767 EvS-AS	3	50	90
1767-1773 C/EvS-AS	2	20	40
1774-1780 C/EvS-IK	2	20	40
1773 C/EvS-IK	3	50	90

3. М. Д. Грац (маркграфство Штирія.): D

Av1, Rv1

1767D/CG-AK	3	40	80
1770D/CG-AK	3	40	80
1769-1770D/CvG-AK	2,5	35	65
1771-1772D/CvG-AK	2,5	35	65

4. М. Д. Карлсбург (князівство Трансільванія*): E

Av1, Rv1

1765-1780 E/H - G	2	35	50
-------------------	---	----	----

5. М. Д. Карлсбург (князівство Трансільванія*): E

Av1, Rv1 (портрет відмінний від № 4 (умовно названий «лисяча голова»))

1777-1780 E/H-S	3	38	70
-----------------	---	----	----

6. М. Д. Халь (укняжене графство Тіроль): F

Av1, Rv1

1769-1774 F/A-S	2	22	42
1774-1780 F/VC-S	2	22	42

7. М. Д. Нагибаня (князівство Трансильванія*): G

Av1, Rv1

1767 - 1772 G/IB-FL	2	27	45
1772 - 1780 G/IB-IV	2	27	45
1773 - 1774 G/B - V	3	50	90
1779 G/B - V	2	27	50

8. М. Д. Гонзбург (маркграфство Бургау): H

Av1, Rv1

1767 H/S - C	2	30	50
1769 - 1773 H/S - C	2	30	50
1774 H/S - F	3	50	100
1777 - 1778 H/S - F	3	45	90

9. М.Д. Кремніц (Кормочбаня) (Угорське королівство*): B

Av2, Rv1

1767 - 1770 B/EVM-D	2	20	40
1770 - 1774 B/EVM-D	2	20	40
1774 - 1775 B/SK-PD	2	20	40

10. М. Д. Кремніц (Угорське королівство *): B

Av1, Rv1

1768 B/EVM-D	2	20	40
1774 - 1780 B/SK-PD	2	20	40

11. М. Д. Відень (Архікнязівство Австрія): A

Av1, Rv1 (портрет відмінний від № 1; так звана «лисяча голова»)

1776 - 1780 A/IC-FA	3	45	90
---------------------	---	----	----

Самостійне правління Йосипа II

12. М. Д. Прага (королівство Богемія): C

Av3, Rv2

1781 - 1782 C	2,5	30	50
---------------	-----	----	----

13. М. Д. Гонзбург (маркграфство Бургау): H

Av4, Rv3

1782 H	3,0	35	60
1786 H	2,5	30	45
1787 H	2,5	30	45

14. М. Д. Халь (укняжене графство Тіроль): F

Av5, Rv4

1781 - 1787 F	2	25	42
---------------	---	----	----

15. М. Д. Нагибаня (князівство Трансильванія*): G

Av5; Rv4

1783 G	2,5	35	55
--------	-----	----	----

16. М. Д. Кременіц (Угорське королівство *): B

Av6; Rv3

1781 - 1783 B

2

20

40

17. М. Д. Відень (Архієпископство Австрія): A

Av7; Rv4 (портрет «лисяча голова»)

1780 - 1781 A

3

40

80

18. М. Д. Нагибана (князівство Трансильванія*): G

Av7; Rv4 (портрет «лисяча голова»)

1781 - 1782 G

3

45

85

19. М. Д. Карлсбург (князівство Трансильванія*): E

Av8; Rv5 (портрет «лисяча голова»)

1781 - 1782 E

3

40

80

20. М. Д. Відень (Архієпископство Австрія): A

Av7, Rv4 (гілки вінка навколо портрета імператора на аверсі перехрещуються зверху).

1781 - 1787 A

2

15

30

21. М. Д. Відень (Архієпископство Австрія): A

Av5; Rv4 (гілки вінка навколо портрета імператора на аверсі не перехрещуються між собою зверху)

1786 - 1790 A

2,5

25

45

22. М. Д. Кременіц (Угорське королівство*): B

Av7; Rv4 (гілки вінка навколо портрета імператора на аверсі перехрещуються зверху)

1783-1788 B

2

15

30

23. М. Д. Кременіц (Угорське королівство*): B

Av7; Rv4 (гілки вінка навколо портрета імператора на аверсі не перехрещуються зверху)

1788 B

2

15

30

24. М. Д. Прага (королівство Богемія): C

Av7, Rv3

1782 - 1784 C

2

15

30

25. М. Д. Карлсбург (князівство Трансильванія*): E

Av7; Rv4 (гілки вінка навколо портрета імператора на аверсі перехрещуються зверху)

1783 - 1788 E

2,5

25

45

26. М. Д. Карлсбург (князівство Трансильванія*): E

Av5, Rv4

1782 E

2,5

30

55

27. М. Д. Карлсбург (князівство Трансильванія*): E

Av7; Rv4 (гілки вінка навколо портрета імператора на аверсі не перехрещуються зверху)

1788 - 1790 E

2,5

35

65

28. М. Д. Халь (укняжене графство Тіроль): F Av7; Rv4 1787 - 1790 F	2	25	40
---	---	----	----

29. М. Д. Халь (укняжене графство Тіроль): E Av7; Rv6 1787 F	3	40	70
--	---	----	----

30. М. Д. Нагибаня (князівство Трансильванія): G Av7; Rv4 (гілки вінка навколо портрета імператора на аверсі перехрещуються зверху) 1781 - 1790 G	2,5	25	45
---	-----	----	----

31. М. Д. Нагибаня (князівство Трансильванія*): G Av7; Rv4 (гілки вінка навколо портрета імператора на аверсі не перехрещуються зверху) 1790 G	3	40	80
--	---	----	----

32. М. Д. Нагибаня (князівство Трансильванія*): G Av5, Rv4 1783 G	2	25	45
---	---	----	----

33. М. Д. Гонзбург (маркграфство Бургаз): H Av7, Rv4 1787 - 1789 H	2,5	27	50
--	-----	----	----

34. М. Д. Гонзбург (маркграфство Бургаз): H Av4; Rv3 1788 - 1789 H	2,5	27	50
--	-----	----	----

* Назви земель королівств, на яких розміщені монетні двори, даються на час правління Йосипа II (1765-1790 pp.). Землі Трансильванії належали Угорському королівству.

Серед багатьох 20-крейцерових монет 1765-1787 pp. (навіть в межах одного типу, одного монетного двору і року існують незначні відмінності в формі листя на гілках навколо погруддя портрета імператора, стрічок (банта), що перев'язують ці гілки, в деталях одягу, шрифту написів.

Автори дуже вдячні панам О. П. Чорнею, В. О.Рибайлу, В. А. Кулакову, І.В Педченку, В. П. Демченку, І. Г. Чеховському та Р. Р. Смерчанському за надання нумізматичного матеріалу для даної статті.

Ініціали монетних майстрів, що зустрічаються на монетах Йосипа II.

М. Д. Грац (маркграфство Штирія): D (тільки на срібних монетах)

CG - AK Карл фон Герамб і Адам Кольман

CVG - AK Карл фон Герамб і Адам Кольман

CvG - AK Карл фон Герамб і Адам Кольман

М. Д. Галь (укняжене графство Тіроль): F

A - S Л. Асчпачер і Йоган I. Стокнер

VC - S Д.Г. фон Клотц і Йоган I. Стокнер

М. Д. Відень (власне Австрія): A

C - K Йоган Август фон Кронберг і Зигмунд Клеммер

IC - SK Йоган Август фон Кронберг і Зигмунд Клеммер

IC - A - Йоган Август фон Кронберг і Франц Айчерау

IC - FA Йоган Август фон Кронберг і Зигмунд Клеммер

М. Д. Прага (Чеське королівство - Богемія і Моравія): C

EvC - AS - Пауль Ердман фон Швінгершуг і Антон Стохр.

EvS - IK - Пауль Ердман фон Швінгершуг і Ігнат В. Кендлер.

М. Д. Карлсбург (тепер Альба Юлія) (князівство Трансильванія): E

H - G А.-Й. Гаммершмідт і де Гаджіа

H - S А.-Й. Гаммершмідт і Г.Шик меййер.

М. Д. Нагибаня (князівство Трансильванія): G

IB - FL - Йосип Брунер і Франц Антон Лехнер

IB - IV - Йосип Брунер, Йосип Вішер

B - V - Йосип Брунер, Йосип Вішер

М. Д. Гонзбург (маркграфство Бургаз): H

S - C - Тобіас Шобль і Йосип Губерт фон Клотц.

S - F - Тобіас Шобль і Йосип Фабій

Написи, що зустрічаються на монетах Йосипа II.

Аверс (AV.)

1. 10 SEPH. II.D.G.R.I.S.A. - GE.REX. A.A.LO.&M.H.D.
2. 10 SEPH. II.D.G.R.I.S.A. - GE.REX. A.A.LO.&M.D.H.
3. 10S. II.D.G.R.IMP.S.A. - GER. HUNG. BOH.REX.
4. 10S. II.D.G.R:IMP. - S:A:GER.H.B.REX
5. 10 SEPH. II.D.G.R.I.S.A. - GER.HUN.(HVN.)BOH.REX.
6. 10S.II.D.G.R.IMP. - S.A.G.H.B.REX.
7. 10 SEPH. II.D.G.R.I.S.A. - GERM.HV.BO.REX.
8. 10S. II.D.G.ROM.IMP.S.A. - GER. HVNG. BOH.REX.

Реверс (RV)

1. VIRTUTE ET - EXEMPLO
2. ARCH.A.D.B.LOTH. - M.D.HETR.
3. ARCH.A.D.B.LOTH. - M.D.HETR.
4. ARCH.AVST.D.BVRG. - LOTH.M.D.HETR.
5. ARCH.AVST.D.B.LOTH. - M.D.HETR.
6. ARCH.AVST.D.BVRG. - LOTH.M.D.HETR.